

**С.АМАНЖОЛОВ АТЫНДАҒЫ ШЫҒЫС ҚАЗАҚСТАН МЕМЛЕКЕТТІК
УНИВЕРСИТЕТІ
ВОСТОЧНО-КАЗАХСТАНСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ С. АМАНЖОЛОВА**

КЕЛІСІЛДІ / СОГЛАСОВАНО
«АСС Қорған» ЖШС директоры
Нурасылов А.К.
« 02 » 06 2020 ж.

БЕКІТІЛДІ / УТВЕРЖДЕНО
ЖГЖТ Факультеттің кеңесі төрағасы /
Председатель совета факультета ЕННТ
М.Н. Мадияров
(қолы)
Хаттама / Протокол
№ 10 « 11 » 06 2020 ж/г

**ПӘН БАҒДАРЛАМАСЫ (SYLLABUS)
ПРОГРАММА ДИСЦИПЛИНЫ (SYLLABUS)**

Техногендік сипаттағы төтенше жағдайлар және олардан қорғау
Оқу пәнінің атауы/наименование учебной дисциплины

**5В073100-«Қоршаған ортаны қорғау және тіршілік әрекетінің
қауіпсіздігі»**
(БББ атауы және коды/код и название ОП)

Оқу түрі / Форма обучения / күндізгі
(күндізгі / очная, ОБ/СО)

Курс/Курс 4
Семестр/Семестр 7
Кредиттер саны/Количество кредитов 5
Дәрістер/Лекции 20 сағ
Практикалық (семинар) сабақтар/
Практические (семинар) занятия 30 сағ
Зертханалық сабақтар/
Лабораторные занятия 0 сағ
БӨӘЖ / СРОП 25
БӨЖ / СРС 75
Емтихан / Экзамен 7 семестр

Өскемен, 2020 ж/г.

Құрастырушы / Составитель: Гармашова С.А. к.т.н., преподаватель
Калелова Г.Ж. магистр технических наук, преподаватель
(Оқытушының А.Т.Ә., ғылыми дәрежесі, ғылыми атағы, қызметі /
ФИО преподавателя, ученая степень, ученое звание, должность)

Пән бағдарламасы / Программа дисциплины (Syllabus)

Пәннің оқу-әдістемелік кешені Жоғары және (немесе) жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру ұйымдары үшін жалпы білім беру пәндері циклінің үлгілік оқу бағдарламаларын бекіту туралы» [\(ҚР БҒМ 31.10.2018 жылғы № 603 бұйрығы\)](#) негізінде жасалған / Учебно-методический комплекс дисциплины разработан на основании типовых учебных программ цикла общеобразовательных дисциплин для организаций высшего и (или) послевузовского образования (Приказ МОН РК от 31.10.2018 г. № 603) *(жалпы білім беру пәндері үшін / для общеобразовательной дисциплины)*;

Силлабус университет Академиялық кеңесі отырысында бекітілген оқу бағдарламасы негізінде жасалған / Силлабус разработан на основании учебной программы, утверждённой на заседании Академического совета университета Хаттама / Протокол № 04 « 21 » 04 2020 ж./г. *(базалық және профильдік пәндер үшін / для базовых и профилирующих дисциплин)*

Кафедра отырысында ұсынылған / Рекомендована на заседании кафедры Компьютерного моделирования и информационных технологий Хаттама / Протокол № 10 « 03 » 06 2020 ж./г.

Кафедра меңгерушісі / Заведующий кафедрой Дакиева К.Ж.

1. Пән туралы ақпарат

Техногенді сипаттағы төтенше жағдайлар және олардан қорғану	TSTZh-4309	5 кредит	Курс 4, семестр 7
«Қоршаған ортаны қорғау және өмір тіршілігінің қауіпсіздігі»	5B073100	Экология және география кафедрасы	Жаратылыстану ғылымдар және технологиялар факультеті
Оқу мерзімі: күндізгі		Оқыту тілі: қазақ	
Пән өткізу уақыты мен орны: 7 семестр, №4 оқу ғимараты			
Консультация уақыты: сабақ тізімі бойынша			
Рейтинг тізімі (семестрдың жұмасы): 7, 15 жұма			
лауазым, дәреже, кәсібі: кафедра доценті, к.т.н. Гармашова С.А., оқытушылар: Калелова Г.Ж.		Байланыс ақпараты: жұмыс тел. 78-20-48; ұялы телефон 8(778)707 77 48, e-mail gkalelova@bk.ru	

2. Пәнді оқыту мақсаты

«Техногенді сипаттағы төтенше жағдайлар және олардан қорғану» пәнін меңгерудің мақсаты тіршілік әрекетінің қауіпсіздігінің құқықтық, нормативті-техникалық және ұйымдастырушылық негіздерін, бейбітшілік және әскери уақытта тұрғындар мен территорияларды қорғауды ұйымдастыру, техногенді пайда болған қауіпті және төтенше жағдайлар туралы білімдерін алу және қауіпсіз типтегі тұлғаны, қауіпсіз ойлауға тәрбиелеу болып табылады. Өткір ауруларда, шұғыл жағдайларда, жарақаттарда алғашқы дәрігерлік көмек көрсетудің қажетті амалдарын игеру.

Курстың қысқаша мазмұны: тіршілік қауіпсіздігі бойынша ұғымдар; техногенді сипаттағы төтенше жағдайлардың топтастырылуы; техногенді сипаттағы төтенше жағдайлардың салдарлары мен себептері; техногенді сипаттағы төтенше жағдайларда тұрғындардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету бойынша ұйымдастырушылық шаралар; техногенді сипаттағы төтенше жағдайлардың алдын алу мен жою үшін облыс және республика деңгейінде құтқару қызметін ұйымдастыру;

Пәнді оқу нәтижесінде білім алушы:

1. тіршілік қауіпсіздігі және қоршаған ортаны қорғау саласындағы Қазақстан Республикасының заңнамалық және нормативтік актілерінде құзыретті болу;
2. өнеркәсіптік кәсіпорындар қызметінің негізгі технологиялық принциптерін

түсіну, өндірістік процестер мен жабдықтардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету;
 3. тіршілік әрекетінің қауіпсіздігін қамтамасыз ету және қоршаған ортаны қорғау, табиғи және техногендік төтенше жағдайлардың алдын алу және оларды жою жөніндегі іс-шараларды жүргізу;
 4. табиғат және еңбек қорғау құралдары мен құтқару техникасының пайдаланылуына, еңбекті қорғау нормаларының, қағидалары мен стандарттарының сақталуына бақылау жүргізу;
 5. кәсіпорындардың, ұйымдар мен азаматтардың шаруашылық және өзге де қызметіне сараптама және аудит жүргізу, адам және қоршаған орта үшін қауіпсіздік тұрғысынан сараптама объектісін іске асыруға жол беруге баға беру.

3. Пререквизиттер: Физика. Химия. Экология және тұрақты даму. Өндірістік санитария. Тіршілік қауіпсіздігі. Төтенше жағдайдағы қоршаған ортаның сапасын бақылау

4. Постреквизиттер: Төтенше жағдайларды жою және алдын алудағы аймақтар мониторингі. Төтенше жағдайлардың алдын алу мен олардың салдарларын жою. Төтенше жағдайлардың салдарларын жою және құтқару жұмыстарының тактикасы

5. Күнтізбелік-тақырыптық жоспар

№	Пән тақырыбының атауы	апталар	Сабақ түрлері бойынша аудиториялық сағаттар саны		Сабақ түрі бойынша аудиториядан тыс сағат саны		Барлығы (сағ)
			Дәрістер (сағ)	Тәж/сем (сағ)	БООЖ(с)	БӨЖ (с)	
1	Кіріспе. Төтенше жағдайлардың жалпы сипаттамасы	1	2	2	1,6	5	
2	Техногендік сипаттағы төтенше жағдайлардың жалпы сипаттамасы	2	1	2	1,6	5	
3	Химиялық қауіпті объектілердегі авариялар туралы	3	2	2	1,6	5	

	жалпы мәліметтер						
4	Апаттардың салдары	4	1	2	1,6	5	
5	Көліктегі авариялар (апаттар) кезінде қорғау	5	1	2	1,6	5	
6	Темір жол көлігіндегі авариялар (апаттар) кезінде қорғау	6	1	2	1,6	5	
7	Әуе көлігіндегі авариялар (апаттар) кезінде қорғау	7	2	2	1,6	5	
8	Өрт, жарылыс және жарылыс қаупі	8	2	2	1,6	5	
9	Өрттің жануы және жіктелуі	9	1	2	1,6	5	
10	Радиациялы қ қауіпті объектілерд егі авариялар туралы жалпы мәліметтер	10	1	2	1,6	5	
11	Радиациялы қ авариялард ың медицинал ық салдары	11	1	2	1,6	5	
12	Халықты радиациялы	12	1	2	1,6	5	

	қ қорғаудың ерекшеліктері						
13	Электр энергетикалық жүйелердегі және тіршілікті қамтамасыз ету жүйелеріндегі авариялар	13	1	2	1,6	5	
14	Гидродинамикалық авария	14	1	2	1,6	5	
15	Техногендік авариялар мен апаттар жағдайындағы іс-әрекеттер	15	2	2	1,6	5	
	Барлығы:		20	30	25	75	150

6. Дәрістік сабақтар тақырыптары

Тақырып 1. «Кіріспе. Төтенше жағдайлардың жалпы сипаттамасы»

Мақсаты: Төтенше жағдайдың – мәнін білу.

Тезистер: Кіріспе

Төтенше жағдай-бұл адам өліміне әкеп соқтырған немесе әкеп соғуы мүмкін, адамдардың денсаулығына немесе қоршаған ортаға зиян келтіретін авария, апат, табиғи немесе басқа апат нәтижесінде пайда болған жағдай, адамдардың өмір сүру жағдайларын бұзуға айтарлықтай материалдық шығындар.

Төтенше жағдайлардың жалпы сипаттамасы

Төтенше жағдайларда қорғау мәселесі адамзат алдында әрқашан тұрды. Жер бетінде тіршіліктің пайда болуымен барлық тіршілік иелері тұрақты қауіптер жағдайында өмір сүру үшін күресуге мәжбүр. ХХІ ғасырда ғылымның жетістіктеріне қарамастан, қауіпсіздік азайып қана қоймай, тіпті өсті. Табиғи және техногендік төтенше жағдайлардың саны артты. Әскери қақтығыстардың ықтималдығы жойылмаған, ал террористік актілердің қаупі айтарлықтай өсті. Бұл жағдайда төтенше жағдайларда халықтың өмір сүру проблемасы өткір болды.

Ұсынылатын әдебиеттер: 1, 2, 3, 5.

Тақырып 2. «ТЕХНОГЕНДІК СИПАТТАҒЫ ТӨТЕНШЕ ЖАҒДАЙЛАРДЫҢ ЖАЛПЫ СИПАТТАМАСЫ»

Мақсаты: Техногендік сипаттағы төтенше жағдайлардың жалпы сипаттамасымен танысу

Тезистер:

Техногендік сипаттағы төтенше жағдай-бұл белгілі бір аумақтағы адам өліміне, адамдардың денсаулығына, қоршаған ортаға зиян келтіруге, елеулі материалдық шығындарға және адамдардың тіршілік әрекетінің бұзылуына әкеп соғуы мүмкін немесе әкеп соқтыратын авария, апат немесе өзге де апат нәтижесінде қалыптасқан қолайсыз жағдай.

Осы немесе басқа оқиғаны техногендік сипаттағы төтенше жағдайларға жатқызу үшін белгілер болуы керек:

- авария, апат немесе өзге де зілзала нәтижесінде жағдай қалыптасады;
- ауыр зардаптардың болуы немесе туындау мүмкіндігі;
- оқиғаның техногендік сипаты (Адамдардың қызметімен байланысты).

Авария-бұл машинаның (тетіктің, кәсіпорынның) жұмысын тоқтатуға алып келетін және жөндеуді немесе ауыстыруды талап ететін, объектіде (аумақта) адамдардың өмірі ме

Ұсынылатын әдебиеттер: 1, 2, 3, 4.

Тақырып 3. «ХИМИЯЛЫҚ ҚАУІПТІ ОБЪЕКТІЛЕРДЕГІ АВАРИЯЛАР ТУРАЛЫ ЖАЛПЫ МӘЛІМЕТТЕР»

Мақсаты: Химиялық қауіпті объектілермен танысу

Тезистер: Техногендік сипаттағы төтенше жағдайлардың ішінде химиялық қауіпті объектілердегі авариялар маңызды орындардың бірін алады. ХХ ғасырдың екінші жартысында өнеркәсіптік индустрияны химияландыру химиялық авариялармен байланысты техногендік қауіптердің өсуіне әкелді, олар атмосфераға апаттық химиялық қауіпті заттардың (АХҚ) шығарындыларымен, айтарлықтай материалдық залалмен және үлкен адам шығынымен бірге жүруі мүмкін. Статистика көрсеткендей, соңғы жылдары Ресей Федерациясының аумағында жыл сайын химиялық қауіпті объектілерде 80-100 авариялар орын алып, қоршаған ортаға шығарылады.

Химиялық қауіпті объект (ХОО) - қауіпті химиялық заттарды сақтайтын, өңдейтін, пайдаланатын немесе тасымалдайтын, апат болған кезде немесе жойылған кезде адамдардың, ауыл шаруашылығы жануарлары мен өсімдіктерінің өлімі немесе химиялық зақымдануы, сондай-ақ қоршаған табиғи ортаның химиялық зақымдануы болуы мүмкін объект.

Ұсынылатын әдебиеттер: 2, 3,5, 11.

Тақырып 4. «Апаттардың салдары»

Мақсаты: Төтенше жағдай аймағы – алдын ала болжау, болған жағдайда төнген қатерден құтқару.

Тезистер: Апаттардың салдарымен танысу

Ноо-дағы авариялардың салдары химиялық инфекцияның объектілерге, халыққа және қоршаған ортаға әсер ету Нәтижелерінің жиынтығы болып табылады. Апат нәтижесінде авариялық химиялық жағдай қалыптасып, техногендік сипаттағы төтенше жағдай туындайды.

Ұсынылатын әдебиеттер: 2,3,4,9, 16.

Тақырып 5. «КӨЛІКТЕГІ АВАРИЯЛАР (АПАТТАР) КЕЗІНДЕ ҚОРҒАУ»

Мақсаты: Көлік апатының алдын алу жағдайларын қарастыру

Тезистер:

Көлік апаты - бұл көлік құралының зақымдануы. Мысалы, автомобиль, теміржол, ұшақ, кеме апатқа ұшырауы мүмкін. Сонымен қатар, адамдардың өліміне байланысты қайғылы салдары бар апат апат деп аталады.

Автомобиль апаты-бейбіт уақытта адамдардың қаза болуының негізгі себептерінің бірі.

Көптеген жағдайларда автомобиль апаттары қарапайым қауіпсіздік шаралары мен жол қозғалысы ережелерін сақтамаудан, сондай-ақ жол қозғалысы қауіпсіздігі ережелерін бұзудың салдары туралы жеткіліксіз хабардар болудан туындайды. Мысалы, қауіпсіздік белдігінсіз 50 км/сағ жылдамдықтағы тұрақты кедергімен соқтығысу 4-ші қабаттан төмен секіруге тең екенін аз адамдар біледі.

Ұсынылатын әдебиеттер: 3, 5, 8, 11.

Тақырып 6. «ТЕМІР ЖОЛ КӨЛІГІНДЕГІ АВАРИЯЛАР (АПАТТАР) КЕЗІНДЕ ҚОРҒАУ»

Мақсаты: «ТЕМІР ЖОЛ КӨЛІГІНДЕГІ АВАРИЯЛАР (АПАТТАР) КЕЗІНДЕ ҚОРҒАУ» шараларын қарастыру

Тезистер:

Статистика көрсетіп отырғандай, теміржол көлігінде адамдардың қаза болуы негізінен пойыздардың апатқа ұшырауына байланысты. Сондықтан осы төтенше жағдай туындаған кезде қауіпсіздік ережелері мен шараларын білу және қолдану қажет.

Тақырып 7. «ӘУЕ КӨЛІГІНДЕГІ АВАРИЯЛАР (АПАТТАР) КЕЗІНДЕ ҚОРҒАУ»

Мақсаты: ӘУЕ КӨЛІГІНДЕГІ АВАРИЯЛАР (АПАТТАР) КЕЗІНДЕ ҚОРҒАУ шаралары

Тезистер:

Ұшу қауіпсіздігі, ең алдымен, ұшақтардың сенімділігіне және Экипаждар мен диспетчерлердің кәсібилігіне байланысты. Алайда, сіз авиациялық көлікті пайдалану кезінде белгілі бір қауіпсіздік ережелерін сақтауыңыз керек.

Егер сізде таңдау мүмкіндігі болса, онда шығудың жанында және мүмкіндігінше ұшақтың ортасына немесе құйрығына жақын орналасқан орындыққа отырыңыз. Ұшақта шығу жолдары (негізгі және төтенше жағдайлар) қайда орналасқанын және олардың қалай ашылатынын сұраңыз.

Ұшу және қону кезінде қауіпсіздік белдігінің мықтап бекітілгеніне көз жеткізіңіз. Микрофонмен, Жарық тақтасында немесе жолсеріктермен берілетін командалар мен сигналдарға мұқият болыңыз.

Ұсынылатын әдебиеттер: 4, 5, 6, 9.

Тақырып 8. «Өрт, жарылыс және жарылыс қаупі»

Мақсаты: Өрт жарылыс қаупін болжау

Тезистер: Өрт және жарылыс қаупі бар объектілердегі авариялардың (апаттардың) жиі кездесетін себептері технологиялық процестердің, пайдалану ережелерінің және қауіпсіздік техникасының бұзылуы болып табылады.

Өрт қауіпті объектілер (ТБҰ) – кейбір жағдайларда жану қабілетін сатып алатын өнімдер өндірілетін (сақталатын, тасымалданатын) объектілер.

Ұсынылатын әдебиеттер: 4, 5, 8, 15, 16.

Тақырып 9. «Өрттің жануы және жіктелуі»

Мақсаты: Өрттің жануы және жіктелуі мен танысу.

Тезистер: Өрт өзінің химиялық мәні бойынша бақыланбайтын жану процесін білдіреді. Жану кезінде жанғыш зат тотығады. Тотықтырғыш көбінесе ауа оттегі болып табылады. Алайда, оның негізгі себебі бола отырып, тотығу процесс туралы толық түсінік бермейді. Жану кезінде айтарлықтай жылу бөлінеді. Реакция жүретін шектеулі аймақтан жылу қоршаған ортаның суық бөліктеріне беріледі. Сонымен қатар, заттың өзгеруі жанармай мен тотықтырғышты жану аймағына жеткізудің диффузиялық процестерімен және одан реакция өнімдерін бір уақытта алып тастаумен бірге жүреді. Мұның бәрі жану кезінде химиялық реакциядан басқа, жылу мен затты берудің физикалық процестері өте маңызды рөл атқаратындығын көрсетеді.

Ұсынылатын әдебиеттер: 7, 9, 10, 11, 12.

Тақырып 10. «Радиациялық қауіпті объектілердегі авариялар туралы жалпы мәліметтер»

Мақсаты: Радиациялық қауіпті объектілердегі авариялар туралы жалпы мәліметтер мен танысу

Тезистер:

Соңғы төрт онжылдықта атом энергетикасы және ыдыратқыш материалдарды пайдалану адамзат өміріне берік кірді. Қазіргі уақытта әлемде 450-ден астам ядролық реактор жұмыс істейді. Атом энергетикасы "энергетикалық аштықты" едәуір төмендетуге және бірқатар елдердегі экологияны жақсартуға мүмкіндік берді. Осылайша, Францияда электр энергиясының 75% - дан астамы АЭС-тен алынады және бұл ретте атмосфераға түсетін көмірқышқыл газының мөлшері 12 есеге қысқарды.

Ұсынылатын әдебиеттер: 5,6, 8, 11.

Тақырып 11. «Радиациялық авариялардың медициналық салдары»

Мақсаты: Радиациялық авариялардың медициналық салдарын қарастыру

Тезистер: Кез-келген үлкен радиациялық апат екі түрлі медициналық зардаптармен бірге жүреді:

- иондаушы сәулеленудің тікелей әсерінің нәтижесі болып табылатын радиологиялық салдарлармен;
- денсаулықтың әртүрлі бұзылулары (жалпы немесе соматикалық бұзылулар), әлеуметтік, психологиялық немесе стресстік факторлардан, яғни радиациялық емес сипаттағы апаттың басқа да зиянды факторларынан туындаған. **Ұсынылатын әдебиеттер: 8, 9, 10, 11, 12.**

Тақырып 12. «Халықты радиациялық қорғаудың ерекшеліктері»

Мақсаты: Халықты радиациялық қорғаудың ерекшеліктерімен танысу

Тезистер: Радиациялық қорғау-бұл иондаушы сәулеленудің халыққа, радиациялық қауіпті объектілердің персоналына, табиғи ортаның биологиялық объектілеріне әсерін әлсіретуге немесе болдырмауға, сондай-ақ табиғи және техногендік объектілерді радиоактивті заттармен ластанудан қорғауға және осы ластануларды жоюға (дезактивацияға) бағытталған шаралар кешені.

Ұсынылатын әдебиеттер: 8, 9, 10, 11,15,16.

Тақырып 13. «Электр энергетикалық жүйелердегі және тіршілікті қамтамасыз ету жүйелеріндегі авариялар»

Мақсаты: Электр энергетикалық жүйелердегі және тіршілікті қамтамасыз ету жүйелеріндегі авариялар

Тезистер: Электр энергетикалық жүйелердегі авариялар.

Электр энергетикалық жүйелердегі авариялар тұтынушыларды электрмен жабдықтаудың ұзақ мерзімді үзілістеріне, кең аумақтарға, қоғамдық электр көлігінің қозғалыс кестесінің бұзылуына, адамдардың электр тогымен зақымдануына әкелуі мүмкін.

Ұсынылатын әдебиеттер: 9, 10, 11.

Тақырып 14. «Гидродинамикалық авария»

Мақсаты: Гидродинамикалық АВАРИЯ салдарын қарастыру

Тезистер: Гидродинамикалық АВАРИЯ-бұл гидротехникалық құрылыстың немесе оның бір бөлігінің істен шығуына (бұзылуына) және үлкен аумақтарды қиратуға және су басуына әкелетін үлкен су массаларының басқарылмайтын қозғалысына байланысты төтенше оқиға.Негізгі ықтимал қауіпті гидротехникалық құрылыстарға бөгеттер, су жинау және су жинау құрылыстары (шлюздер) жатады.

Гидротехникалық құрылыстардың қирауы (бұзылуы) табиғат күштерінің (жер сілкіністері, дауылдар, бөгеттердің шайылуы) немесе адамның әсер етуі (гидротехникалық құрылыстар, ірі табиғи бөгеттер бойынша ядролық немесе кәдімгі қарумен соққы беру) нәтижесінде, сондай-ақ конструктивтік ақаулар немесе жобалау қателері салдарынан орын алады. **Ұсынылатын әдебиеттер: 9, 11,14, 15, 16.**

Тақырып 15. «Техногендік авариялар мен апаттар жағдайындағы іс-әрекеттер»

Мақсаты: Техногендік авариялар мен апаттар жағдайындағы іс-әрекеттер.

Тезистер: Бөлмеден шығу қажет болған жағдайда, әсіресе радиациялық апаттар кезінде, алдыңғы есіктің алдында дымқыл кілемшені жайып, көшеде болғаннан кейін аяқ киімнің табанын ұзақ және мұқият сүрту керек. Сыртқы киім, оған түскен шаңмен бірге, баспалдақта қалдырған дұрыс, ал егер Сіз пәтерге кірсеңіз, онда тек герметикалық полиэтилен пакеттерде. Барлық бөлмелерде күніне кемінде бір рет кір жуғыш ұнтақтарды немесе сабынды қолдана отырып ылғалды тазалау қажет. **Ұсынылатын әдебиеттер: 9, 10, 11,15,16.**

7. Семинарлық, тәжірибелік сабақтар мазмұны

Тақырып 1. Төтенше жағдай

Тапсырмалар:

1. Негізгі түсініктер.
2. Төтенше жағдай дегеніміз не?

Тапсырманы орындау бойынша әдістемелік нұсқаулықтар:

Әдебиет көздері негізінде семинарлық сабақтары тақырыбы бойынша қысқаша баяндама дайындау, қысқаша конспект жасау.

Тақырып 2: Табиғи сипаттағы ТЖ

Тапсырмалар:

1. Табиғи сипаттағы ТЖ көздері не?

Тапсырманы орындау бойынша әдістемелік нұсқаулықтар:

Әдебиет көздері негізінде семинарлық сабақтары тақырыбы бойынша қысқаша баяндама дайындау, қысқаша конспект жасау

Тақырып 3: Техногендік сипаттағы ТЖ

Тапсырмалар:

1. Техногендік сипаттағы ТЖ дегеніміз не?

Тапсырманы орындау бойынша әдістемелік нұсқаулықтар:

Әдебиет көздері негізінде семинарлық сабақтары тақырыбы бойынша қысқаша баяндама дайындау, қысқаша конспект жасау.

Тақырып 4: Төтенше жағдай аймағы

Тапсырмалар:

1. Төтенше жағдай аймағы

Тапсырманы орындау бойынша әдістемелік нұсқаулықтар:

Әдебиет көздері негізінде семинарлық сабақтары тақырыбы бойынша қысқаша баяндама дайындау, қысқаша конспект жасау.

Тақырып 5: Авария

Тапсырмалар:

1. Авария бұл технологиялық процес

Тапсырманы орындау бойынша әдістемелік нұсқаулықтар:

Әдебиет көздері негізінде семинарлық сабақтары тақырыбы бойынша қысқаша баяндама дайындау, қысқаша конспект жасау.

Тақырып 6: ТЖ-дың алдын алу

Тапсырмалар:

1. ТЖ-дың алдын алу

Тапсырманы орындау бойынша әдістемелік нұсқаулықтар:

Әдебиет көздері негізінде семинарлық сабақтары тақырыбы бойынша қысқаша баяндама дайындау, қысқаша конспект жасау.

Тақырып 7: Төтенше жағдайлардың алдын алу және олардан қорғану шаралары

Тапсырмалар:

1. Төтенше жағдайлардың алдын алу және олардан қорғану шаралары

Тапсырманы орындау бойынша әдістемелік нұсқаулықтар:

Әдебиет көздері негізінде семинарлық сабақтары тақырыбы бойынша қысқаша баяндама дайындау, қысқаша конспект жасау.

Тақырып 8: Төтенше жағдайларды жою жұмыстары

Тапсырмалар:

1. Төтенше жағдайларды жою жұмыстары

Тапсырманы орындау бойынша әдістемелік нұсқаулықтар:

Әдебиет көздері негізінде семинарлық сабақтары тақырыбы бойынша қысқаша баяндама дайындау, қысқаша конспект жасау.

Тақырып 9: Аудан, және ауыл әкімдерінің төтенше жағдай саласы бойынша атқаратын міндеттері

Тапсырмалар:

1. Аудан, және ауыл әкімдерінің төтенше жағдай саласы бойынша атқаратын міндеттері

Тапсырманы орындау бойынша әдістемелік нұсқаулықтар:

Әдебиет көздері негізінде семинарлық сабақтары тақырыбы бойынша қысқаша баяндама дайындау, қысқаша конспект жасау.

Тақырып 10: Табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдай

Тапсырмалар:

1. Табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдай

Тапсырманы орындау бойынша әдістемелік нұсқаулықтар:

Әдебиет көздері негізінде семинарлық сабақтары тақырыбы бойынша қысқаша баяндама дайындау, қысқаша конспект жасау.

Тақырып 11: Төтенше жағдайлар салдарынан зақымданған тұрғын үйлерді қаржыландыруға қажет құжаттар тізімі

Тапсырмалар:

Төтенше жағдайлар салдарынан зақымданған тұрғын үйлерді қаржыландыруға қажет құжаттар тізімі

Тапсырманы орындау бойынша әдістемелік нұсқаулықтар:

Әдебиет көздері негізінде семинарлық сабақтары тақырыбы бойынша қысқаша баяндама дайындау, қысқаша конспект жасау.

Тақырып 12: Эвакуация

Тапсырмалар:

1. Эвакуация жасау

Тапсырманы орындау бойынша әдістемелік нұсқаулықтар:

Әдебиет көздері негізінде семинарлық сабақтары тақырыбы бойынша қысқаша баяндама дайындау, қысқаша конспект жасау.

Тақырып 13: Эвакуациялық комиссия

Тапсырмалар:

1. Эвакуациялық комиссия түрлері

Тапсырманы орындау бойынша әдістемелік нұсқаулықтар:

Әдебиет көздері негізінде семинарлық сабақтары тақырыбы бойынша қысқаша баяндама дайындау, қысқаша конспект жасау.

Тақырып 14: Эвакуациялық жиналу

Тапсырмалар:

1. Эвакуациялық жиналу

Тапсырманы орындау бойынша әдістемелік нұсқаулықтар:

Әдебиет көздері негізінде семинарлық сабақтары тақырыбы бойынша қысқаша баяндама дайындау, қысқаша конспект жасау.

Тақырып 15: Азаматтық қорғаныс міндеттері

Тапсырмалар:

1. Азаматтық қорғаныс міндеттері

Тапсырманы орындау бойынша әдістемелік нұсқаулықтар:

Әдебиет көздері негізінде семинарлық сабақтары тақырыбы бойынша қысқаша баяндама дайындау, қысқаша конспект жасау.

8. БӨЖ және БОӨЖ бойынша тапсырмалар

№	Тақырыптар атауы	БӨЖ және БОӨЖ-ге тапсырмалар мазмұны	Бақылау формасы	Тапсыру мерзімі
1	Төтенше жағдай	Төтенше жағдай	Эссе	1 апта
2	Табиғи сипаттағы ТЖ	Табиғи сипаттағы ТЖ	Конспектіні тексеру	2 апта
3	Техногендік сипаттағы ТЖ	Техногендік сипаттағы ТЖ	Мәтіндік тапсырманы тексеру	3 апта
4	Төтенше жағдай аймағы	Төтенше жағдай аймағы	Баяндаманы тыңдау	4 апта
5	Авария	Авария	Сөзжұмбақты тексеру	5 апта
6	ТЖ-дың алдын алу	ТЖ-дың алдын алу	Глоссарийді тексеру	6 апта
7	Төтенше жағдайлардың алдын алу және олардан қорғану шаралары	Төтенше жағдайлардың алдын алу және олардан қорғану шаралары	Тезисті тыңдау	7 апта
8	Төтенше жағдайларды жою жұмыстары	Төтенше жағдайларды жою жұмыстары	Мәтіндік тапсырманы тексеру	8 апта
9	Аудан, және ауыл әкімдерінің төтенше жағдай саласы бойынша атқаратын міндеттері	Аудан, және ауыл әкімдерінің төтенше жағдай саласы бойынша атқаратын міндеттері	Баяндаманы тыңдау	9 апта
10	Табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдай	Табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдай	Кестені (сызбаны) тексеру	10 апта
11	Төтенше жағдайлар салдарынан зақымданған тұрғын	Төтенше жағдайлар салдарынан	Тестілеу тапсырмаларын тексеру	11 апта

	үйлерді қаржыландыруға қажет құжаттар тізімі	зақымданған тұрғын үйлерді қаржыландыруға қажет құжаттар тізімі		
12	Эвакуация	Эвакуация түрлері	Баяндаманы тыңдау	12апта
13	Эвакуациялық комиссия	Эвакуациялық комиссия	Тезисті тыңдау	13апта
14	Эвакуациялық жиналу	Эвакуациялық жиналу	Конспектіні тексеру	14апта
15	Азаматтық қорғаныс міндеттері	Азаматтық қорғаныс міндеттері	Баяндаманы тыңдау	15апта

Барлық сұрақтар бойынша консультация ағымдағы семестрдегі кестеге сәйкес жүзеге асырылады.

9. Бағалау саясаты

Ағымдағы академиялық көрсеткіштердің бірінші және екінші рейтингін анықтаудағы ұпайларды бөлу

№	Жұмыстың түрі	Баға (max балл)
Рейтинг 1		
1	Дәрістер (барлық оқу кезеңінде мәселелерді талқылауға белсенді қатысу + конспекттер)	100
2	Тәжірибелік / зертханалық жұмыс	100
3	Берілген тақырып бойынша проблемаларды шешу	100
4	Эссе жазу	100
5	Коллоквиум	100
6	Бақылау жұмысы	100
Итого		500
S_n - 1 рейтинг тапсырмалардың барлық түрлерінің жалпы саны және n - 1 рейтинг тапсырмалардың жалпы саны $P_1 = \frac{S_n}{n}$		
Рейтинг 2		
1	Дәрістер (барлық оқу кезеңінде мәселелерді талқылауға белсенді қатысу + конспекттер)	100
2	Тәжірибелік / зертханалық жұмыс	100

3	Защита докладов или рефератов	100
4	Берілген тақырып бойынша проблемаларды шешу	100
5	Презентация, слайд құрастыру	100
6	Эссе жазу	100
7	Коллоквиум	100
8	Бақылау жұмысы	100
Итого		800
$S_m = O_1 + O_2 + \dots + O_m$, S_m - 2 рейтинг тапсырмалардың барлық түрлерінің жалпы саны және $m - 2$ рейтинг тапсырмалардың жалпы саны $P_2 = \frac{S_m}{m}$		
Ағымдағы және шекаралық бақылау үлгілерін есептеу $O_{итог} = \frac{P_1 + P_2}{2} * 0,6 + Э * 0,4$		
Емтихан		100

Емтиханға жіберу рейтингісінің бағасы академиялық кезең бойынша алынған барлық ағымдық және аралық бақылаулар бағасы қосындысының орташа арифметикалық мәні болып табылады:

$$ЖР = (АБ_1 + АБ_2 + АБ_3 + \dots + АБ_n + АрБ_1 + АрБ_2) / (n+2),$$

мұндағы $ЖБ$ – емтиханға жіберу рейтингісі; $АБ$ – ағымдық бақылау; $АрБ$ – аралық бақылау; n – ағымдық бақылаулар саны; 2 – аралық бақылаулар саны.

Пән бойынша қорытынды бақылауға пән бағдарламасының барлық талаптарын орындаған (барлық практикалық (семинарлық, зертханалық) жұмыстарды және БОӨЖ, БӨЖ бойынша тапсырмаларды орындаған және тапсырған), емтиханға жіберу рейтингісін (50 баллдан кем емес) жинаған білім алушы жіберіледі. Пән бойынша емтиханға жіберу рейтингісі оң баға болмаса (50 баллдан кем емес) білім алушы емтиханға жіберілмейді.

Пән бойынша қорытынды баға автоматты түрде төмендегі формула бойынша есептеледі:

$$Қ = (P_1 + P_2) / 2 * 0,6 + \text{емтихан бағасы} * 0,4,$$

мұндағы P_1 – бірінші аралық бақылау бағасы; P_2 – екінші аралық бақылау бағасы.

Пән бойынша қорытынды баға білім алушы тек емтиханға жіберу рейтингісі бойынша да, қорытынды бақылау бойынша да оң баға (50 баллдан кем емес) алған жағдайда есептеледі. Қандай да бір дәлелді немесе дәлелсіз себептермен қорытынды бақылауға келмеген жағдайда «Емтихан бағасы» бағанасына «0» (нөл) қойылады. Пән бойынша аралық аттестация нәтижелері білім алушыға сол күні хабарланады.

Білім алушылардың оқу жетістіктерін бағалаудың төрт баллдық жүйе бойынша сандық эквивалентке сәйкес әріптік жүйесі

Әріптік жүйе бойынша бағалар	Баллдардың сандық эквиваленті	Баллдар (%-тік құрамы)	Дәстүрлі жүйе бойынша бағалар
A	4,0	95-100	Өте жақсы
A-	3,67	90-94	
B+	3,33	85-89	Жақсы
B	3,0	80-84	
B-	2,67	75-79	
C+	2,33	70-74	
C	2,0	65-69	Қанағаттанарлық
C-	1,67	60-64	
D+	1,33	55-59	
D-	1,0	50-54	
FX	0,5	25-49	Қанағаттанарлықсыз
F	0	0-24	

10. Оқытушы талабы, саясаты мен тәртібі / Требования преподавателя, политика и процедуры (оқыту тілінде таңдап алу / выбрать на языке обучения)

Студенттердің оқу жетістіктерін бағалау саясаты академиялық адалдық, талаптардың бірлігі, объективтілік пен адалдық, ашықтық және ашықтық принциптеріне негізделген.

Бірінші сабақта мұғалім студенттерге пәннің жұмыс оқу жоспары (силлабусы), академиялық пәннің жоспарланған оқу нәтижелері және оларды бағалау тәртібі туралы таныстырады.

Академиялық әділетсіздік байқалған жағдайда ЖОО білім алушылары тарапынан:

- аудиториядағы және аудиториядан тыс сабақтар кезінде: бірінші жол берілген тәртіп бұзғаннан кейін құрылған комиссия білім алушылармен әңгімелесу өткізеді; актіде шығарылған ескерту және қабылданатын шара (бағаланатын жұмыс үшін бағаны төмендету; білім алушының жазбаша жұмысын жою, бақылау іс-шарасын қайта өткізуге ұсыныс және т.б.) тіркеледі. Академиялық адалдық фактілеріне қайта жол берілген жағдайда оқу жылы ішінде қайта комиссия құрылады, акт жасалады және одан әрі шешімдер қабылдау үшін тәртіптік-сыбайлас жемқорлыққа қарсы кеңеске (бұдан әрі – ТСЖҚК) беріледі;

- аралық немесе қорытынды аттестаттау кезінде: Академиялық әділетсіздік көрсеткен білім алушы сол академиялық кезеңде емтиханды қайта тапсыру құқығынсыз аудиториядан шығарылады. Бұл ретте емтихан ведомосына «Академиялық әділетсіздік танытқаны үшін емтиханнан алынды» деген жазба жазылады, оның түрі көрсетіледі. Емтиханды қайта тапсыру жазғы семестрде немесе келесі академиялық семестрде ақылы негізде жүзеге асырылады. Бұл

ретте білім алушы осы оқу пәніне қайта жазылады, оқу сабақтарының барлық түрлеріне қатысады, жұмыс оқу бағдарламасына сәйкес оқу жұмысының барлық түрлерін орындайды және емтихан тапсырады. Емтиханнан қайта шығарылған жағдайда (ЖОО-да оқудың барлық кезеңі ішінде) білім алушы ШҚМУ-ға қайта қабылдану құқығынсыз оқудан шығарылады.

Білім алушының барлық аудиториялық сабақтарға кешікпей, сабаққа қатысуы міндетті болып табылады. Сабақтан қалған жағдайда деканатта тағайындалған тәртіппен өтелінеді.

Берілген курстың білім алушылар контингентіне кірмейтін бөгде адамдардың дәріске қатысуына тыйым салынады.

Жұмысты көрсетілген мерзімде тапсыру қажет. Барлық тапсырмаларды тапсырудың соңғы мерзімі емтихан сессиясына 5 күн қалғанға дейін беріледі.

Әрбір оқу сабағы бойынша тақырыпты қайталау мен өтілген материалды өтеу міндетті. Оқу материалының меңгерілу дәрежесі жазбаша жұмыстармен немесе тестпен тексеріледі білім алушыларды тестілеу ескертусіз жүргізілуі мүмкін.

Білім алушының оқытушымен өзіндік жұмысын (БООЖ) орындау кезінде келесі негізгі функциялар ескеріледі:

- бірінші – оқу пәні бойынша бағыттау-бағдарлау сабақтары кезінде оқытушы берген ақпаратты студенттердің белсенді қабылдауын іске асыруды көздейді;

- екінші - оқытушының ұсынымы негізінде студенттердің өздігінен оқу-әдістемелік құралдарды, әдебиеттерді оқуын, үй тапсырмаларын, бақылау, курстық жұмыстарды және т.б. орындауын көздейді.

Бұл кезеңде студенттерден жұмыс істеудің әдіс-тәсілдерін білу, қиындықтарды анықтау, өзін-өзі ұйымдастыру және өзіндік тәртіп талап етіледі;

- Білім алушының үшінші функциясы – өздерінде қиындық тудырған жағдайларды талдау мен жүйелеу, оқу материалын түсіну мен меңгерудегі қиындықтар себебін анықтау, басқа оқу әрекетін орындау.

Білім алушы шешімі табылмаған қиыншылықтарды оқытушыларға арналған сұрақтар жүйесіне айналдырады (оларды саралайды, реттейді, ресімдейді), бұл сұрақтарға өз жауаптарының нұсқаларын дайындайды;

- Білім алушының төртінші функциясы түсініктеме, ақыл-кеңес, консультация алу үшін оқытушымен сұхбаттасуын білдіреді.

11. Емтихан сұрақтары:

1. Төтенше жағдай дегеніміз не?
2. Төтенше жағдайдың түрлері
3. Табиғи төтенше жағдай
4. Сел
5. Қышқыл жаңбырлар
6. Қар көшкіні
7. Су тасқыны
8. Дауыл

9. Атмосфера ластануының деңгейіне метеорологиялық факторлардың әсері
10. Қалпына келетін смог
11. Атмосфералық ауа сапасын нормалау
12. Техногенді сипаттағы төтенше жағдай
13. Авария
14. Зілдала
15. Ғимараттардың құлауы
16. Төтенше жағдайлардың алдын алу
17. Төтенше жағдайдың алдын алуын нормалау
18. Төтенше жағдай болғанда қорғану
19. Эвакуациялау
20. Эвакуациялардың түрлері
21. Төтенше жағдайлар салдарынан зақымданған тұрғын үйлерді қаржыландыруға қажет құжаттар тізімі
22. Аудан, және ауыл әкімдерінің төтенше жағдай саласы бойынша атқаратын міндеттері
23. Төтенше жағдайды жою жұмыстары
24. Эвакуациялық комиссия
25. Гидродинамикалық авария

12. Әдебиеттер тізімі /Список литературы

Негізгі әдебиеттер/ основная:

1. Өмір-тіршілік қауіпсіздігі: оқулық / Құраст. С. Арпабеков.- Алматы, 2004.
2. "Тіршілік қауіпсіздігі" курсы бойынша жоғары оқу орындары студенттеріне арналған оқу құралы. I кітап / ТЖ және АҚ Республикалық курстары.- Алматы, 2009.
3. "Тіршілік қауіпсіздігі" курсы бойынша жоғары оқу орындары студенттеріне арналған оқу құралы. II кітап / ТЖ және АҚ Республикалық курстары.- Алматы, 2010
4. Аварии и катастрофы. Предупреждение и ликвидация последствий: Учебное пособие в 3-х книгах / Под ред. К.Е. Кочеткова, В.А. Котляревского и А.В. Забегаева. 2014.
5. Белов, С. В. Безопасность жизнедеятельности: учеб. для вузов [Текст] / С. В. Белов, А. В. Ильницкая, А. Ф. КОЗЬЯКОВ и др.; под общ. ред. С. В. Белова. - Изд. 3-е, испр. и доп. - М.: Высш. шк., 2011.
6. Безопасность жизнедеятельности: Учебник для вузов/Под общ. Ред. СВ. Белова.-3-е изд. испр. и доп.-М: Высш. Школа, 2011.- 484 с.,
7. Безопасность жизнедеятельности: Учебник для вузов по специальности "Экономика и управление на предприятии", "Информационные системы в экономике" / Под ред. Арустамова Э.А.-2-е изд. перераб. и доп.-М,: ИД "Дашков и К", 2000.-678 с.
8. Безопасность жизнедеятельности: Учебник /Под ред. С.В. Белова. - М.: Высшая школа, 2011.

9. Зотов, Б.И. Безопасность жизнедеятельности на производстве. -2 изд., перераб.и доп.: - М.: КолосС, 2008.- 432с.
10. Кукин Л.П., Лапин В.Л., Подгорных Е.А. и др. Безопасность жизнедеятельности. Безопасность технологических процессов и производств (Охрана труда): Учебное пособие для вузов. - М.: Высшая школа, 2010.
11. Макаров, Г. В. Охрана труда в химической промышленности/ Г. В. Макаров, А. Я. Васин, Л. К. Маринина и др. - М.: Химия, 2009.
9. Мاستрюков Б.С. Безопасность при чрезвычайных ситуациях. - М.: МГИ-СиС, 2008.
12. Мучин П.В. Безопасность жизнедеятельности: Учебное пособие для вузов - 2- изд. испр. и допол.- Новосибирск: СГТА, 2009.-276 с.
13. Овчаренко, А. Г., Раско С.Л. Электростатическая безопасность пожаро- и взрывоопасных производств./ Изд-во Алт. гос. техн. ун-та, 2009. – 156
14. Охрана окружающей среды / С.В. Белов, Ф.А. Барбинов, А.Ф. Козьяков и др./ Под ред. С.В. Белова. - М.: Высшая школа, 2011.
15. Раско, С. Л., Овчаренко А.Г. Эксплуатационная безопасность конденсированных взрывчатых веществ./ Изд-во Алт. гос. ун-та, 2009.-147с.
16. Русак О.Н., Малаян К.Р., Занько Н.Г. Безопасность жизнедеятельности: Учебное пособие /Под ред. О.Н. Русака. – 3-е испр. и доп. изд. – СПб.: Лань, 2009.

Қосымша әдебиеттер / дополнительная:

1. Қазақстан Республикасы. 2007 ж. 9-қаңтарда қабылданған Заң. – №320-111 ҚРЗ.Экологиялық кодекс. – Астана: Ақорда, 2007. – 163 б.
2. Сулейменов Р.Қ. Экологиялық нормалау мәселелері // Заң газеті. 2006. – №43, 3б
3. Мұнай және газ өнеркәсібі. Теңіз кенорындарынан өндіруге арналған қондырғылар. Төтенше жағдайларды жоюға арналған талаптар мен басшылық нұсқаулар: Ресми басылым.- Астана, 2012.- (ҚР мемлекеттік стандарты)
4. Өрт және өнеркәсіптік қауіпсіздік, Азаматтық қорғаныс саласындағы тәуекелдер дәрежесін бағалау критерийлері [Мәтін].- Алматы, 2011.- 68б
5. Өрт сөндірушінің оқшаулауыш арнайы қорғану киімі: Ресми басылым.- Астана, 2006.- (Қазақстан Республикасының мемлекеттік стандарты)

Анықтамалық әдебиеттер:

1. Санитарно-эпидемиологические требования к обеспечению радиационной безопасности: гигиенические нормативы РК [утверждены постановлением Правительства Республики Казахстан 3 февраля 2012г №201] //Казахстанская правда – 2012- 15и 20 марта.

Интернет-көздері / Интернет источники

1. www.ecology.com
2. www.globalecology.net